

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

Helyi jelentőségű védett természeti terület neve:

A Pinka felsőcsatári szakasza

Utoljára módosítva: 2013-11-09 06:31:31

Megye: Vas

Községhatár: Felsőcsatár

A terület kiterjedése: 1, 1287 hektár

Védetté nyilvánítás év: 2011

GPS koordináták: EOV.: 452078; 210488
451950; 210601 (Hosszú keskeny terület ezért
adtunk meg két pontot)

Felmérést végző személy(ek) neve: Gyöngyössy Péter

E-mail címe(k): kerekerdo@invitel.hu

A terület megközelíthetőségének leírása

(pl. melyik utcán kell elhagyni a települést stb.):

"Pinka felsőcsatári szakasza" c. helyi jelentőségű természetvédelmi terület, a Pinka-patak legérdekesebb, leglátványosabb szakasza. Ez a Pinka szakasz, mely cca. 440 méter, a Felsőcsatár határában álló egykori malom (ma törpe vízierőmű) működését szolgáló bukógát feletti felduzzasztott mederszakaszt, a bukógát alatti ketté ágaztatott medreket és a malom alatti kiszélesedő részt tartalmazza. Ez a mederszakasz belterület. A Pinka teljes hazai szakasza N2000 terület, a belterületi rész viszont kimaradt. A Pinkának ez a szakasza Felsőcsatár felől közelíthető meg. Ha Szombathely - Narda irányából közelítünk, akkor a faluba érve a kocsmánál látható "Y" kereszteződésnél a jobboldali (a falu nyugati), alsó részén kell haladnunk. Ez az út vezet fel a szőlőhegyre. Miután a Pinka-hídon átmentünk célszerű leparkolni az autót a híd utáni parkolóban. Innen vagy a jobbra levezető, rét közepén húzódó földúton, vagy kicsit feljebből egy erdei túraútvonalon kell haladnunk. Mindkét út a Pinkához, a Malom alatti részhez vezet, illetve az ösvény a Pinka szurdokban a meder peremén kanyarog. Ez már a védett terület, mely a malomtól fölfelé mintegy 440 méter hosszan védett. A bukógát a védett mederszakasz közepén található.

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

Terület rövid, szöveges bemutatása (max. 2000-2500 karakter):

megközelíthetőség, terület jellegének leírása (pl. természetes erdőfolt puhafa ligeterdővel stb.): Pinka felsőcsatári szakasza, azon belül is a "Pinka szurdok" a folyó legérdekesebb, legvadregényesebb és egyben legértékesebb szakasza. A Pinka Felsőcsatár határában lép be (először) Magyarország területére. A Vas-hegy kloritpalás tömbjét északról megkerüli, majd délnek fordul s szinte a körmendi torkolatig szabályozott mederben folyik, miközben többször átlépi a magyar-osztrák határt. A Pinka a felsőcsatári szakaszán több km-en határfolyó. A rendszerváltás előtt elzárt terület volt. A szűkebben vett védett terület legalább háromféle Pinka szakaszt tartalmaz. A bukógát feletti rész felduzzasztott mély lassú, szinte tó szerű víztest. A bukógáttól a Pinka két ágra válik. A malom (törpeerőmű) üzemvízcsatornája nagyrészt mesterséges mély meder közepes gyorsaságú vízzel. A bukógát alatti régi meder merdek sziklás, a Pinka itt gyors sodrású hegyi patak jellegű. A két ág találkozásánál egy kiszélesedő sekély tó szerű rész alakult ki. A Pinka itt még igazi élő folyó, mely merdek hegyoldalak között kanyarog, olykor kisebb nagyobb árvizekkel frissítve fel a sziklaormok közé préselődött ártér élővilágát. A hegy fennsíkján kellemes elegyes középhegységi erdők, főként gyertyános tölgyesek díszlenek, a merdek letöréseken átadva helyüket a sziklaerdőknek. A Pinka mentén ártéri növényzet díszlik, bokorfüzesek, égeresek, zombékosok, magaskórósok kisebb nagyobb foltjai váltakoznak. Alig pár száz méterre ettől a hűvös-nedves, vadregényes világtól, gyümölcsösök, rétek, szántók szőlőcsíkok szelíd mozaikjai biztosítanak kedvező feltételeket a nyílt területeket, valamint a melegebb szárazabb klímát kedvelő élőlényeknek A táj magában hordozza az elmúlt 8000 év emberi kultúrájának emlékeit. Vaskori halomsírok, földvárak nyomai, ódon szőlőhegyi boronafalas pincék, hangulatos falvak jelzik ezt. A Vas-hegyen és a Pinka-szurdokban 21 védett növényfajt, 8 kételtű 4 hullófajt 124 madárfajt (cca 80 költ is), 29 emlősfajt figyeltek meg. A Pinka mentén éveken keresztül stabilan észlelhető volt több vízirigó pár, rendszeres a jégmadár és a hegyi billegető jelenléte, de észleltek itt uhut is. A vízi élővilágból érdemes megemlítenünk az erdei szitakötőt, a feketelábú szitakötőt, a dunai ingolát, a magyar és német bucót, a kőfúró csíkot, megfigyelhető a vidra és a hód is. A Vas-hegy és a Pinka-szurdok a Kerekerdő Alapítvány által "felügyelt" terület. A környék természetvédelmi értékeire először a soproni egyetem botanikusai (Király Gergely és mtsai, 1995.) hívták fel a figyelmet, majd az IUCN is, a biodiverzitás megőrzése szempontjából kiemelt jelentőségű területként tartotta nyilván. A Kerekerdő Alapítvány a '90-es évek közepétől kezdve először, mint természetvédelmi táborainak, erdei iskolai programjainak kedvelt helyszínével, majd egyre inkább, mint jelentős természeti értékek hordozójával foglalkozott a területtel. Kutatási programot indított, az eredményeket tanulmánykötetben jelentette meg, ismeretterjesztő kiadványok, plakátok, nagyméretű szabadtéri táblák készültek és már 2003-ban kezdeményezték Felsőcsatár és Vaskeresztes önkormányzatánál helyi jelentőségű természetvédelmi terület létrehozását. Ezt az akkori önkormányzatok határozatban támogatták. Sajnos a későbbi önkormányzatok, bár kategorikusan sohasem utasították el, nem alkották meg a szükséges rendeletet, hiába ismételte meg az Alapítvány a kezdeményezést (2006-2010.), mely a Vas-hegy és a Pinka-szurdok területére irányult. Ekkor egy minden addiginál részletesebb döntés előkészítő tanulmány is készült, fajlistákkal, tematikus térképekkel. Aztán 2011-ben az önkormányzat mégis védetté nyilvánította a javasolt terület töredékét kitevő belterületi Pinka-medret. Ennek oka az volt, hogy a Vízügyi Igazgatóság hallépcsőt kívánt építeni, de az

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

aktuális pályázathoz szükséges volt a védettségre de a N2000 területből pont ez a szakasz maradt ki. Az elmúlt nyáron és jelenleg is óriási földmunkák folynak a bukógát környékén. Az egykori vizes élőhely munkaterületté alakult. A bukógát alatti Pinka szakasz a legszebb rész, a Pinka itt gyorsan folyik, sziklákon bukik át. A Pinkában értékes halfajok, szitakötők élnek, a környező sziklákon és az ártéren számos védett növény. Az élőhelyek közül sziklaerdőket és a zombékosokat érdemes megemlítenünk. A közelmúltig mintegy 30 évig nem folyt fakitermelés a területen. Az édeni állapot rendkívüli fajgazdagságot eredményezett. Ez az állapot 2010-ben változott meg. Megindult az erdőgazdálkodás, most pedig a hallépcső építésének munkálatai bolygatják meg a korábbi érintetlenséget. Felhasznált források: 1.) Felsőcsatár Község Önkormányzata, Képviselő-testületének 6/2010(XI.20.)önkormányzati rendelete a Helyi természetvédelmi értékek védelméről 2.)A Vas-hegy és a Pinka-mente természeti és kultúrtörténeti értékei; Tanulmányok (2003. Szombathely) szerk: Gyöngyössy Péter; (kiadó Kerekerdő Alapítvány, Szombathely) 3.) Javaslat helyi jelentőségű természetvédelmi terület létrehozására a Vas-hegyen és a Pinka-mentén, Felsőcsatár és Vaskeresztes községek határában; Döntéselőkészítő tanulmány; szerk: Gyöngyössy Péter (2009. Szombathely) Kerekerdő Alapítvány

2. A TERÜLET ÁLTALÁNOS FELMÉRÉSE

2.1. Megtalálható még a védettség indoka a területen? - Igen

Szükség esetén részletezés, "Nem/Részben" válasz esetén indoklás:

2.2. Milyen élőhelyek mozaikok borítják a területet és milyen arányban?

10 % Erdő

5 % Gyep

% Cserjés

85 % Vizes terület

% Egyéb

2.3. Élőhelyi besorolás ÁNÉR- szerint (<http://www.novenyeterkep.hu/?q=magyar/node/45>):
U8: növényzetben szegény folyók D5: patakparti lápi magaskórósok LY1: Szurdokerdők (hegyi juharban gazdag, sziklás talajú, üde erdők) LY2 Törmeléklejtő-erdők (hársakban gazdag, törmelékes talajú, üde erdők)

2.4. Területhasználat (kérjük, jelölje az észlelteket): Erdészeti tevékenység

Egyéb típus: áramtermelés érdekében vízhasználat, zsilipes vízkormányzás, duzzasztás, a parton horgászat, kirándulók átjárása

Jellemzőik, intenzitás: Sajnos a vízhasználat sok esetben szabálytalan, gyakran kerül szárazra a régi meder

2.5. Folyik-e természetvédelmi kezelés a területen? - Igen

Árasztás, Vízelvezetés, Rekonstrukció

Egyéb típus:

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

2.6. Megtalálhatóak-e az alábbi özönfajok a területen, s milyen mennyiségben:

Akác: Kevés

Selyemkóró: Nincs

Parlagfű: Nincs

Magas/kanadai aranyvessző: Sok

Japánkeserűfű: Nincs

Gyalogakác: Nincs

Bálványfa ("ecetfa"): Nincs

Keskenylevelű ezüstfa: Nincs

Muflon: Nincs

Egyéb (nevezze meg): bíbor nebáncsvirág, kúpvirág,

2.7. Része a terület a Natura 2000 hálózatnak? - Nem

Egy része: %

2.8. Érintkezik a terület más természetes élőhelyekkel? - Igen

2.9. Ha igen, milyen típusú élőhellyel?

természetes szurdokerdőkkel, ártéri füzesekkel, magaskórósokkal, zombékosokkal, a folyó többi részével

2.10. Érintkezik a terület más természetvédelmi oltalmat élvező területtel? (pl. Natura 2000, országos védettség, ex lege) - Igen

2.11. Ha igen, milyen természetvédelmi oltalmat élvező területtel? - Pinka, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (N2000)

2.12. Van védettséget jelző tábla a területen? - Nem

Darabszám:

Állapotuk:

2.13. Vannak vadgazdálkodási létesítmények a területen?

Magasles: db

Vadetető: db

Szóró: db

Egyéb (név és db):

Nincs

3. Védett és fokozottan védett, ill. Natura 2000-es növényfajok és számolt vagy becsült mennyiségük felsorolása

(a becslés lehet tőszámra, vagy területnagyságra vonatkoztatott, fokozottan védett faj esetében pontos tőszámmal kell megadni)

A Pinkát kísérő sziklákon és ártéri mozaikokon Tündérfürt (*Arancus sylvestris*) - kb 100 pld. a meredek sziklás oldalon Fekete fodorka (*Asplenium adiantum-nigrum*)- mintegy tucatnyi csomó a sziklákon) Farkasölő sisakvirág (*Aconitum vulparia*) - néhány tő Kisvirágú hunyor - (*Helleborus dumetorum*) (kb 50 tő) Erdei békaszem (*Omphalodes scorpioides*) (kb.: 20 tő) Hóvirág (*Galanthus nivalis*) - kb 500 tő volt, most tették tönkre Turbán liliom (*Lilium martagon*) - kb 20 tő Csipkeharaszt (*Selaginella helvetica*) - egy két folt (lappangó)

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

4. Védett és fokozottan védett, ill. Natura 2000-es állatfajok és számolt vagy becsült mennyiségük

(fokozottan védett fajoknál pontos állomány nagyságot kell megadni)

A Pinkán és a patak menti sziklás erdőkben és ártéri mozaikokon Szegélyes vidrapók (*Dolomedes fimbriatus*) - zombékosokban, magaskórósokban. Rajnai denevérszárnyú kérész ((*Oligoneuriella rhenana*) Kisasszony-szitakötő (*Calopteryx virgo*) Erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*) Feketelábú szitakötő (*Gomphus vulgatissimus*) Nagy színjátszó lepke (*Apatura iris*) Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) Nagy gyöngyházlepke (*Argynnis paphia*) Atalanta lepke (*Vanessa atalanta*) Diszes csuklyásbagoly (*Cucullia formosa*) Nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) Négypúpú karmosbogár (*Macronychus quadrituberculatus*) Kis szarvasbogár (*Dorcus paralellipedus*) Ácscincér (*Ergates faber*) Varjútöviscincér (*Oberea pedemontana*) Dunai Ingola (*Eudontomyzon mariae*) Magyar bucó (*Zingel zingel*) Német bucó (*Zingel streber*) Balin (*Aspius aspius*) Márna (*Barbus barbus*) Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*) Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) Vágócsík (*Cobitis elongatoides*) Kőfűrő csík (*Sabanejewia aurata*) Kövicsík (*Barbatula barbatula*) Selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetser*) Kurta baing (*Leucaspius delineatus*) Sulytásos kűsz (*Alburnoides bipunctatus*) Erdei béka (*Rana dalmatina*) Kecskébéka (*Rana esculenta*) Vöröshasú unka (*Bombina bombina*) Zöld levelibéka (*Hyla arborea*) Vöröshasú unka (*Bombina bombina*) Barna varangy (*Bufo bufo*) Gyepi béka (*Rana temporaria*) Pettyes gőte (*Triturus vulgaris*) Fűrge gyík (*Lacerta agilis*) Lábatlan gyík (*Anguis fragilis*) Vízisikló (*Natrix natrix*) Erdei sikló (*Elaphe longissima*) Kockás sikló (*Natrix tessellata*) Rézsikló (*Coronella austriaca*) Vízirigó (*Cinclus cinclus*) - a gát alatti részen 2000-2003 között 2 pár stabilan Nagy kócsag (*Egretta alba*) - alkalmi táplálkozó 2-3 pld, telente több Fekete gólya (*Ciconia nigra*) - terület fölött rendszeresen köröz Szürke gém (*Ardea cinerea*) - alkalmi táplálkozó 2-3 pld, telente több Vízityúk (*Gallinula chloropus*) - néhányszor észlelt Karvaly (*Accipiter nisus*) Héja (*Accipiter gentilis*) Egerészölyv (*Buteo buteo*) Darázyölyv (*Pernis apivorus*) Macskabagoly (*Strix aluco*) Uhu (*Bubo bubo*) Holló (*Corvus corax*) Sárgarigó (*Oriolus oriolus*) Jégmadár (*Alcedo atthis*) - a Pinkán stabilan fészkel, a gát alatti részen 200-2005 között volt stabil Hegyi billegető (*Motacilla cinerea*) - A gát és a malom környékén stabilan előfordul Nagy fakopáncs (*Dendrocopos major*) Zöld küllő (*Picus viridis*) Hamvas küllő (*Picus canus*) Fekete harkály (*Dryocopus martius*) Rövidkarmú fakusz (*Certhia brachydactyla*) Nyaktekercs (*Jynx torquilla*) Énekes rigó (*Turdus philomelos*) Fekete rigó (*Turdus merula*) Vörösbegy (*Erithacus rubecula*) Csuszka (*Sitta europaea*) Erdei pinty (*Fringilla coelebs*) Meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes*) Széncinege (*Parus major*) Barátcinege (*Parus palustris*) Berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*) Barátopszáta (*Sylvia atricapilla*) Csilpcsalpfűzike (*Phylloscopus collybita*) Vidra (*Lutra lutra*) a Pinkán több ponton észlelték, Hermelin (*Mustela erminea*) cserjés szegélyekben Mókus (*Sciurus vulgaris*) Vakond (*Talpa europaea*) Keleti sün (*Erinaceus concolor*) stb.

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

5. Egyéb észrevétel

Felhasznált források: 1.) Felsőcsatár Község Önkormányzata, Képviselő-testületének 6/2010(XI.20.)önkormányzati rendelete a Helyi természetvédelmi értékek védelméről 2.)A Vas-hegy és a Pinka-mente természeti és kultúrtörténeti értékei; Tanulmányok (2003. Szombathely) szerk: Gyöngyössy Péter; (kiadó Kerekerdő Alapítvány, Szombathely) 3.) Javaslat helyi jelentőségű természetvédelmi terület létrehozására a Vas-hegyen és a Pinka-mentén, Felsőcsatár és Vaskeresztes községek határában; Döntésselőkészítő tanulmány; szerk: Gyöngyössy Péter (2009. Szombathely) Kerekerdő Alapítvány Térképi források: 1.) www.vasteir.hu (Vas Megyei Térinformatikai Rendszer) 2.) <http://erdoterkep.nebih.gov.hu/> (Nyilvános interaktív erdőterkép a NEBIH honlapján)